

Бр. 1/2015

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на финансите

ISSN 2367-4741

Бр. 2/2014

Бр. 3/2014

Бр. 4/2014

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Бр. 1/2015

Информацията в това издание може да се ползва без специално разрешение, но с изричното позоваване на източника. Публикуваните оценки и коментари не следва да се считат за препоръка за вземане на определени инвестиционни решения.

ISSN 2367-4741

© Министерство на финансите, 2015 г.
Дирекция "Икономическа и финансова политика"

София 1000, ул. "Г. С. Раковски" 102
<http://www.minfin.bg/bg/page/872>
e-mail: secretary.evp@minfin.bg

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВП.
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесе-

чия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат М1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-27 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.

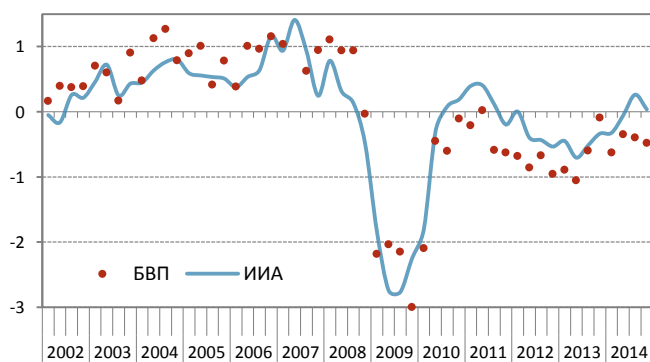
Индикатор на икономическата активност в България през четвъртото тримесечие на 2014 г.

През четвъртото тримесечие на 2014 г. ИИА се понижи спрямо предходното тримесечие, но остана на положителна територия, обусловен от положителната, макар и отслабена, циклична позиция на икономиката. Посоката на изменение на ИИА съответстваше на динамиката на БВП в реално изражение¹, която също отбеляза забавяне спрямо предходното тримесечие. Все пак, известни различия се наблюдаваха във факторите, обусловили развитието на двата показателя за икономическата активност в страната. За понижението на ИИА допринесе най-вече по-слабата динамика на включените показатели, отразяващи активността на вътрешната икономическа среда, които имат и относително еднакви тегла в ИИА. Същевременно, забавянето на растежа на БВП беше свързано с нарастване на отрицателния принос на нетния износ, при запазване на растежа на вътрешното търсене и по-голям натиск върху вноса, включително и по линия на ускорения растеж на износа на стоки и услуги на годишна база.

Сред променливите, включени в ИИА и отразяващи състоянието на вътрешната икономическа среда, с отчетливо най-голямо негативно влияние се характеризираха приходите от ДДС. Тяхното циклично развитие се влоши през последното тримесечие на 2014 г., повлияно и от цикличното понижаване на цените на енергийните суровини на международните пазари, започнало в средата на годината. След като през май бизнес климатът достигна дългосрочната си 10-годишна средна стойност, от третото тримесечие цикличния компонент на показателя започна да намалява и това се отрази неблагоприятно върху общата икономическа активност. Краткосрочните показатели за бизнес активността в строителството и търговията на дребно също се характеризираха с отслабена положителна динамика през четвъртото тримесечие на годината и имаха ограничаващо влияние върху динамиката на ИИА. През третото тримесечие на 2014 г. икономическият растеж в ЕС-27 отбеляза съвсем слабо ускорение на годишна база в сравнение с предходните три месеца, но цикличната позиция на основните търговски партньори на страната започна да се влошава. Последното отслаби осигуреността на промишлеността с поръчки, както и положителните очаквания за динамиката на продажните цени и заетостта. Сигналите за забавяне на производствената активност през третото тримесечие се отразиха в по-слабо натоварване на производствените мощности през последните три месеца на годината, и макар индексът на промишленото производство да отбеляза незначително нарастване на годишна база спрямо отбелязания спад през тре-

тото тримесечие на годината и имаха ограничаващо влияние върху динамиката на ИИА. През третото тримесечие на 2014 г. икономическият растеж в ЕС-27 отбеляза съвсем слабо ускорение на годишна база в сравнение с предходните три месеца, но цикличната позиция на основните търговски партньори на страната започна да се влошава. Последното отслаби осигуреността на промишлеността с поръчки, както и положителните очаквания за динамиката на продажните цени и заетостта. Сигналите за забавяне на производствената активност през третото тримесечие се отразиха в по-слабо натоварване на производствените мощности през последните три месеца на годината, и макар индексът на промишленото производство да отбеляза незначително нарастване на годишна база спрямо отбелязания спад през тре-

ИИА и реален растеж на БВП*

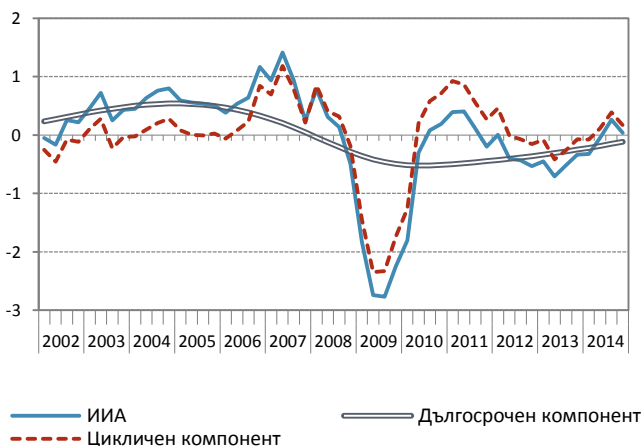
* С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

¹ По сезонно неизгладени данни, изменение на год. база, ЕСС 2010.

тото тримесечие, цикличният му компонент се характеризираше с понижаване. Все пак, трябва да се отбележи, че преобладаващата част от експортно-ориентираните дейности на промишлеността успяха да задържат положителния темп на нарастване на произведената продукция, а някои дори го ускориха, което кореспондираше и с данните за нарасналия обем на износа на стоки. Сред отраслите с най-голям отрицателен принос към динамиката на промишленото производство през последното тримесечие на 2014 г. беше производството на основни метали, чийто спад в реално изражение се реализира в условията на продължаващо намаление на международните цени на неенергийните суровини. С влошаване на цикличната позиция се характеризираха и показателите от финансовия сектор (паричният агрегат М1 и лихвеният процент по дългосрочни кредити в лева, включен в ИИА с период от едно тримесечие назад), но те имаха най-слабо отрицателно влияние върху динамиката на ИИА през четвъртото тримесечие на годината.

ИИА по компоненти

Източник: МФ

Всички включени в ИИА променливи допринесоха за отслабването на общата циклична позиция на икономиката спрямо възходящия икономически цикъл между втората половина на 2010 г. и първите шест

месеца на 2011 г. Същевременно, стойността на дългосрочния компонент на съставния индикатор беше отрицателна, но отчете подобрене спрямо предходното тримесечие. Той отново се характеризираше с по-високи стойности спрямо отчетените най-ниски нива от средата на 2010 г., но все пак остана по-слаб спрямо пред-кризисния период и ще продължи да бъде ограничаващ фактор за повишаване на икономическата активност в страната.

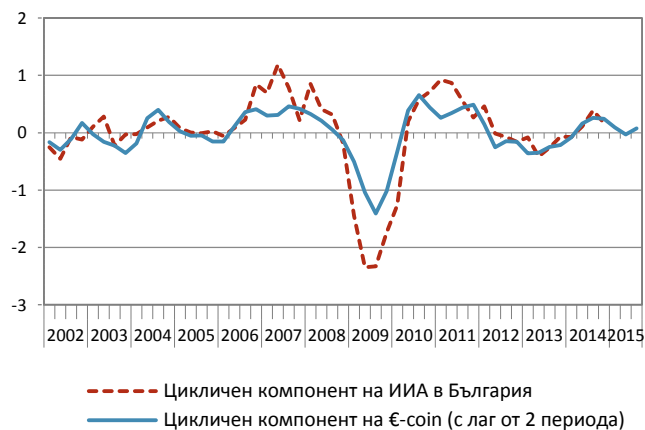
Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

Цикличното развитие на българската икономика е в голяма степен синхронизирано с бизнес цикъла в еврозоната. Освен това, отклоненията на бизнес цикъла у нас от дългосрочната средна са по-големи в сравнение с цикъла в еврозоната, което е свързано с високата зависимост на българския бизнес цикъл от външната среда. Оценките на цикличните колебания в икономическата активност на еврозоната² и България през четвъртото тримесечие на 2014 г. показаха, че промените във външната конюнктура се отразяват най-силно върху българската икономика със закъснение между едно и две тримесечия като коефициентът на корелация достигна 0.8 и 0.9, съответно.

² Данни и подробни обяснения за методологията на съставянето на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната „€-coin“ са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът „€-coin“ изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времевия ред с филтър на Ходрик и Прескот.

Влошаването на бизнес климата в еврозоната, започнало да се наблюдава от второто тримесечие на 2014 г. оказва неблагоприятно влияние върху цикличната позиция на българската икономика през четвъртото тримесечие на 2014 г. След като през месец май индикаторът €-coin отбеляза най-високата си стойност за последните почти три години, той постепенно започна да се понижава, което беше резултат от намалението на индустриалното производство и по-ниското вътрешно търсене в еврозоната. Оценената циклична позиция на еврозоната следваше низходящ тренд на развитие в периода май-ноември 2014 г., което се очаква да окаже ограничаващ ефект върху българския бизнес цикъл до около средата на 2015 г. Следва да се отбележи, че от месец декември 2014 г. индикаторът €-coin започна да се повишава като тази тенденция продължи и през първите два месеца на настоящата година. Наблюдаваната благоприятна динамика беше свързана с подобрение в доверието на бизнеса и потребителите, което от своя страна намери отражение в постепенно нарастване икономическата активност в страните от еврозоната. Като се има предвид оценената степен на синхронизация, възходяща динамика на цикличната позиция на българската икономика е вероятно да се очаква едва през втората половина на 2015 г. ●

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CERP, МФ